

Звягіна І. Н.
старший викладач
кафедри публічного права
факультету соціології та права НТУУ «КПІ»

***АКЦІОНЕРНІ УГОДИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ
УПРАВЛІННЯ ТОВАРИСТВОМ***

Одним з ефективних інструментів запобігання корпоративних конфліктів, управління товариством і контролю над здійсненням учасниками своїх зобов'язань є широко вживані за кордоном акціонерні угоди (shareholders' agreements) та угоди про здійснення прав учасників товариства з обмеженою відповідальністю.

Акціонерні угоди дозволяють інвесторам використовувати гнучкі договірні механізми для узгодження волі по значущим питанням діяльності компанії. Тим самим створюється індивідуальне нормативне регулювання корпоративних процесів, що дозволяє акціонерам здійснювати свої права найбільш прийнятним для них способом. Відносно акціонерних угод у законодавстві України зроблена перша спроба законодавчого врегулювання нового інституту взаємин між акціонерами. Так, відповідно до абз. 2 ч.1 ст. 29 Закону України "Про акціонерні товариства" статутом товариства може бути передбачена можливість укладення договору між акціонерами, за яким на акціонерів покладаються додаткові обов'язки, у тому числі обов'язок участі у загальних зборах, і передбачається відповідальність за його недотримання.

Безумовно, основним позитивним результатом даної спроби є введення в законодавство поняття акціонерної угоди, визнання факту існування такого правового інструменту. Однак, дане нововведення жодним чином не спростило укладення і застосування таких угод, а лише ускладнило. Проблематика застосування та виконання акціонерних угод в Україні зумовлена не тільки недосконалим регулюванням на законодавчому рівні, а й існуванням вкрай суперечливої судової практики. Так, у Рекомендаціях від 28.12.2007 року № 04-

5/14 Вищий Господарський Суд України (далі - ВГСУ) дійшов висновку, що питання корпоративного управління можуть бути врегульовані угодою, укладеною між акціонерами, тільки у випадках, прямо передбачених законодавством України. При цьому такі угоди не можуть змінювати норми закону або статуту товариства, обмежувати права інших акціонерів. У разі укладення угод з питань, які підлягають регулюванню законом або статутом товариства, ці положення угод можуть бути визнані судом недійсними. На думку ВГСУ, норми законодавства, що регулюють порядок формування органів акціонерного товариства та порядок голосування на загальних зборах є імперативними. Акціонери не вправі своїми угодами визначати інші правила, ніж ті, які вказані в цих нормах. Цієї точки зору дотримується і Пленум Верховного Суду України в постанові від 24.10.2008 року № 13. Незважаючи на те, що Верховний Суд України повністю нівелює принцип свободи договору і те, що Рекомендації ВГСУ так і залишаються рекомендаціями, правозастосовча практика щодо акціонерних угод залишається непохитною.

Враховуючи вищевикладене, зовсім не дивно, що більшість інвесторів, щоб уникнути можливих проблем із захистом своїх прав за акціонерною угодою або взагалі відмовляються від внесення інвестицій, або ж вдаються до іншого вирішення цієї проблеми. Однією з найбільш застосовуваних схем є створення в офшорі іноземної холдингової компанії, що володіє акціями українського товариства, і укладення акціонерної угоди в рамках цієї іноземної компанії.

До тих пір, поки в законодавство не будуть внесені відповідні зміни, які дозволяють інвесторам без сумнівів застосовувати акціонерні угоди з врегулювання своїх відносин при управлінні українськими компаніями, укладення акціонерних угод є досить ризикованим. У Закон України "Про акціонерні товариства" необхідно внести зміни та доповнити ст. 29 положеннями щодо визначення предмета акціонерної угоди; переліку питань, які можуть бути врегульовані сторонами в акціонерних угодах; порядку укладання акціонерних угод; внесення змін та припинення акціонерних угод; питань обов'язковості акціонерних угод для майбутніх власників акцій.

Звичайно, не можна не згадати про те, що на початку 2013 року у Верховній Раді України зареєстровано два альтернативних законопроекти про товариства з обмеженою відповідальністю (№ 2011, № 2011-1). Більш прогресивним є законопроект № 2011-1 від 25.01.2013 р. Зокрема, даним законопроектом закладено правові основи існування інституту угод між учасниками ТОВ. Однак статтю 20, якою передбачено укладення договорів між учасниками товариства, необхідно суттєво доопрацювати, оскільки формулювання, яке використовується в цій статті, не є аналогом акціонерних угод.

Новели законопроекту № 2011-1 породили чергову хвилю дискусій з приводу регламентації в українському законодавстві угод між учасниками господарських товариств взагалі і акціонерних угод зокрема. "Реформування" даного інституту є необхідним не тільки для іноземних інвесторів, але й для українських учасників товариства. Разом з тим, українському законодавцеві не слід ігнорувати норми і положення, які давно існують у розвинених країнах. Варто тільки сподіватися, що в найближчому майбутньому законодавча база щодо регулювання корпоративних угод буде доопрацьована, що тільки підвищить інвестиційну привабливість української економіки і створить гнучкий механізм регулювання корпоративних відносин.